

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Προσφυγή αριθ. 63262/09

Ε. Π.-Μ. και λοιποί

κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας την 1^η Οκτωβρίου 2013 σε τμήμα, η σύνθεση του οποίου έχει ως εξής:

Elisabeth Steiner, *πρόεδρος*

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, *δικαστές,*

και André Wampach, *βοηθό γραμματέα τμήματος,*

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω προσφυγή, η οποία κατατέθηκε στις 13 Νοεμβρίου 2009,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που παρουσιάστηκαν σε απάντηση από τις προσφεύγουσες,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1. Οι προσφεύγουσες των οποίων τα ονόματα αναγράφονται συνημμένα σε παράρτημα είναι ελληνίδες υπήκοοι, οι οποίες εργάζονται ως νοσηλεύτριες στο Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών «Γεώργιος Γεννηματάς». Εκπροσωπήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου από τους Σ. Τζουβελόπουλο, Α. Μαθιουδάκη και Δ. Τζουβαλοπούλου, δικηγόρους του Συλλόγου της Αθήνας.

2. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους εντεταλμένη του αντιπροσώπου της, Κ. Παρασκευοπούλου, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, Γ. Κώττα, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και Ι. Μπακόπουλο, δικαστική αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της παρούσας υπόθεσης

3. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, έτσι όπως εξετέθησαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

4. Στις 10 Ιανουαρίου 1994, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν στο διοικητικό πρωτοδικείο Αθηνών μία αγωγή ζητώντας να καταδικαστεί το νοσοκομείο να τους καταβάλει 471.600 δραχμές (1.384 ευρώ περίπου) ως προσαυξήσεις των μισθών τους, καθώς και τους τόκους.

5. Στις 29 Μαΐου 1997, το δικαστήριο έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή και διέταξε το νοσοκομείο να καταβάλει σε κάθε μία από τις προσφεύγουσες ένα μέρος των αιτηθέντων ποσών (απόφαση αριθ. 6272/1997).

6. Στις 14 και στις 23 Νοεμβρίου, τόσο οι προσφεύγουσες όσο και το νοσοκομείο άσκησαν έφεση αντίστοιχα.

7. Στις 28 Φεβρουαρίου 2002, το διοικητικό εφετείο Αθηνών έκανε δεκτή την έφεση του νοσοκομείου, εξέτασε εκ νέου την αγωγή και την απέρριψε (απόφαση αριθ. 836/2002).

8. Στις 4 Δεκεμβρίου 2002, οι προσφεύγουσες κατέθεσαν αίτηση αναίρεσης.

9. Στις 9 Μαρτίου 2009, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση αναίρεσης. Ειδικότερα, έκρινε ότι το αντικείμενο της διαφοράς για εκάστη των προσφευγουσών δεν υπερέβαινε τα 2.000.000 δραχμές (5.869 περίπου). Κατά συνέπεια, κατ'εφαρμογήν του νόμου 2721/1999, η αίτηση αναίρεσης θα έπρεπε να κηρυχθεί απαράδεκτη. Το Συμβούλιο της Επικρατείας διαπίστωσε επίσης την απουσία εξαιρετικών περιστάσεων (για παράδειγμα την απορία των ενδιαφερομένων) που θα μπορούσαν να καταστήσουν αναγκαία την εξέταση της αίτησης (απόφαση 773/2009). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 6 Νοεμβρίου 2009.

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο

10. Η παράγραφος 3 του άρθρου 3 του προεδρικού διατάγματος 18/1989, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 36 του νόμου 2721/1999 και όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 5 του νόμου 2944/2001, είχε ως εξής:

«Δεν επιτρέπεται η άσκηση αίτησης αναιρέσεως όταν το ποσό της διαφοράς που άγεται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι κατώτερο από δύο εκατομμύρια (2.000.000) δραχμές. (...) Κατ'εξάιρεση, ασκείται παραδεκτώς

αίτηση αναιρέσεως με αντικείμενο κατώτερο από το παραπάνω ποσό, όταν με το εισαγωγικό δικόγραφο προβάλλεται από το διάδικο ότι η επίλυση της διαφοράς έχει γι'αυτόν ευρύτερες οικονομικές ή δημοσιονομικές συνέπειες που δικαιολογούν την άσκηση της αίτησης. (...)»

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

11. Επικαλούμενες το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, οι προσφεύγουσες παραπονούνται διότι οι εθνικές αποφάσεις που εκδόθηκαν στην υπόθεσή τους δεν ήταν νόμιμα αιτιολογημένες. Παραπονούνται επίσης για την διάρκεια της επίδικης διαδικασίας.

12. Επικαλούμενες το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, παραπονούνται για παραβίαση του δικαιώματός τους για προστασία της περιουσίας τους για τον λόγο ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν τους επιδίκασαν τα αιτηθέντα ποσά. Επιπλέον, παραπονούνται υπό το πρίσμα της ίδιας διάταξης διότι η βραδύτητα της διαδικασίας απαξίωσε ουσιωδώς το αίτημά τους.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

13. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφυγή θα πρέπει να κηρυχθεί απαράδεκτη κατ'εφαρμογήν του νέου κριτηρίου που προβλέπεται από το άρθρο 35 § 3 β) της Σύμβασης όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο αριθ. 14, σύμφωνα με το οποίο το Δικαστήριο μπορεί να κηρύξει μία προσφυγή απαράδεκτη όταν «ο προσφεύγων δεν έχει υποστεί σημαντική ζημία, εκτός αν ο σεβασμός των δικαιωμάτων που ανθρώπου που προστατεύονται από την Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της απαιτεί μία εξέταση της προσφυγής επί της ουσίας και υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα απορρίπτεται για τον λόγο αυτό οποιαδήποτε υπόθεση που δεν θα έχει εξεταστεί προσηκόντως από ένα εθνικό δικαστήριο». Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται προς τούτο ότι οι προσφεύγουσες δεν υπέστησαν σημαντική ζημία. Ειδικότερα, σημειώνει ότι το ποσό που ζητήθηκε από τις προσφεύγουσες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ανερχόταν σε 471.600 δραχμές (1.384 ευρώ περίπου) για κάθε μια τους.

14. Το Δικαστήριο δεν κρίνει απαραίτητο να αποφανθεί επί της ένστασης που προβλήθηκε από την Κυβέρνηση, στο μέτρο που η προσφυγή είναι σε κάθε περίπτωση απαράδεκτη για τους ακόλουθους λόγους:

15. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 35 § 1 της Σύμβαση, δεν μπορεί να επιληφθεί μιας υπόθεσης παρά μόνον «εντός προθεσμίας έξι μηνών από την ημερομηνία της οριστικής εθνικής απόφασης». Εξάλλου, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει οποιαδήποτε προσφυγή την οποία κρίνει απαράδεκτη κατ'εφαρμογήν του άρθρου αυτού «σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας».

16. Το Δικαστήριο σημειώνει πράγματι ότι ο κανόνας αυτός, ο οποίος αντανακλά την επιθυμία των Συμβαλλομένων Μερών να μην επανεξετάζονται οι παλαιές αποφάσεις μετά από απροσδιόριστο διάστημα, εξυπηρετεί τα συμφέροντα όχι μόνον της Κυβέρνησης αλλά και εκείνα της ασφαλείας του νόμου ως εγγενούς αξίας (*De Wilde, Ooms και Versyp κατά Βελγίου*, 18 Ιουνίου 1971, § 50, série A no. 12), ενώ ανταποκρίνεται ταυτόχρονα και στην ανάγκη να αφήσει στον ενδιαφερόμενο ένα επαρκές περιθώριο σκέψης προκειμένου να του επιτρέψει να αξιολογήσει την σκοπιμότητα της κατάθεσης μιας προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου και να καθορίσει το περιεχόμενό της (*Jordache κατά Ρουμανίας* (déc.), no. 55092/00, 23 Μαρτίου 2004). Σηματοδοτεί επίσης το χρονικό όριο του ελέγχου που πραγματοποιείται από το Δικαστήριο και υποδεικνύει στους ιδιώτες όπως και στις αρχές το διάστημα πέραν του οποίου ο έλεγχος αυτός δεν ασκείται πλέον (*Kadikis κατά Λετονίας* (αριθ. 2) (déc.), no. 62393/00, 25 Σεπτεμβρίου 2003).

17. Η προθεσμία των έξι μηνών τρέχει από την τελεσίδικη απόφαση μέσα στο πλαίσιο της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων (*Paul et Audrey Edwards κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (déc.), no. 46477/89, 7 Ιουνίου 2011). Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 35 § 1 της Σύμβασης επιβάλλει μόνον την εξάντληση των ενδίκων μέσων που είναι διαθέσιμα και επαρκούν για την επίτευξη της αποκατάστασης των επικαλούμενων παραβιάσεων. Ο σκοπός του άρθρου 35 είναι να προσφέρει στα συμβαλλόμενα Κράτη την δυνατότητα να προλάβουν ή να επανορθώσουν τις επικαλούμενες παραβιάσεις εναντίον τους προτού οι ισχυρισμοί αυτοί υποβληθούν στο Δικαστήριο (βλέπε ειδικότερα *Selmouni κατά Γαλλίας* [GC], no. 25803/94, § 74, CEDH 1999-V). Ο κανόνας του άρθρου 35 § 1 στηρίζεται στην θέση ότι η εσωτερική έννομη τάξη προσφέρει μία πραγματική προσφυγή ως προς την επικαλούμενη παραβίαση των δικαιωμάτων ενός ατόμου δυνάμει της Σύμβασης (*Lakatos κατά Δημοκρατίας της Τσεχίας* (déc.), no. 42052/98, 23 Οκτωβρίου 2001). Μία προσφυγή είναι πραγματική όταν είναι διαθέσιμη τόσο στην θεωρία όσο και στην πρακτική κατά τον χρόνο των γεγονότων, δηλαδή όταν είναι προσβάσιμη και

ικανή να προσφέρει στον προσφεύγοντα την επανόρθωση των αιτιάσεών του και παρουσιάζει εύλογες προοπτικές επιτυχίας (*Sejdovic κατά Ιταλίας* [GC], αριθ. 56581/00, § 46, CEDH 2006-II).

18. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η αποστολή του δεν είναι να υποκαθίσταται στα εθνικά δικαστήρια. Υπεύθυνες για να ερμηνεύουν την εθνική νομοθεσία είναι καταρχήν οι εθνικές αρχές, και ειδικότερα τα εθνικά δικαστήρια (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Brualla Gómez de la Torre κατά Ισπανίας*, 19 Δεκεμβρίου 1997, § 31, *Recueil des arrest et decisions* 1997-VIII – *Edificaciones March Gallego S.A. κατά Ισπανίας*, 19 Φεβρουαρίου 1998, § 33, *Recueil* 1998-I). Ο ρόλος του Δικαστηρίου περιορίζεται στον έλεγχο της συμβατότητας των επιπτώσεων της ερμηνείας αυτής προς την Σύμβαση. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν πρόκειται για την εκ μέρους των δικαστηρίων κανόνων δικονομικής φύσεως, όπως οι προθεσμίες που διέπουν την κατάθεση εγγράφων ή την άσκηση ενδίκων μέσων (βλέπε, *mutatis mutandis*, *Tejedor García κατά Ισπανίας*, 16 Δεκεμβρίου 1997, § 31, *Recueil* 1997-VIII). Το Δικαστήριο υπενθυμίζει, εξάλλου, ότι οι κανόνες που σχετίζονται με τον τύπο και τις προθεσμίες που πρέπει να τηρούνται κατά την άσκηση ενδίκων μέσων στοχεύουν στην εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και του σεβασμού, ειδικότερα, της αρχής της ασφαλείας δικαίου. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να αναμένουν ότι οι κανόνες αυτοί θα τύχουν εφαρμογής (βλέπε *Agboni κατά Γερμανίας* (déc.), no. 71759/01, 25 Σεπτεμβρίου 2006).

19. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι, στην απόφασή του με αριθμό 773/2009, το Συμβούλιο της Επικρατείας κήρυξε την αίτηση αναιρέσεως των προσφευγουσών απαράδεκτη για τον λόγο ότι το αντικείμενο της διαφοράς για την κάθε μία από αυτές δεν υπερέβαινε το ποσό των 2.000.000 δραχμών (5.869 ευρώ περίπου). Το Συμβούλιο της Επικρατείας σημείωσε επίσης την απουσία εξαιρετικών περιστάσεων – για παράδειγμα την απορία των ενδιαφερομένων –, οι οποίες θα μπορούσαν να είχαν καταστήσει αναγκαία την εξέταση της αίτησης αναιρέσεως (απόφαση αριθ. 773/2009). Κατά συνέπεια, όπως έκρινε το Συμβούλιο της Επικρατείας, οι προσφεύγουσες δεν είχαν το δικαίωμα να ασκήσουν αίτηση αναιρέσεως κατά της απόφασης του διοικητικού εφετείου της 28 Φεβρουαρίου 2002.

20. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η αίτηση αναιρέσεως που ασκήθηκε από τις προσφεύγουσες ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ήταν προδήλως καταδικασμένη να απορριφθεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εθνική απόφαση που έλυσε κατά τρόπο τελεσίδικο την διαφορά είναι η

απόφαση αριθ. 836/2002 του διοικητικού εφετείου, η οποία εκδόθηκε στις 28 Φεβρουαρίου 2002, δηλαδή περισσότερο από έξι μήνες πριν την 13^η Νοεμβρίου 2009, η οποία είναι η ημερομηνία κατάθεσης της προσφυγής (βλέπε, *Alexandre κατά Πορτογαλίας*, αριθ. 33197/09, § 42, 20 Νοεμβρίου 2012). Το γεγονός ότι η Κυβέρνηση δεν υπέβαλε παρατηρήσεις επί του ζητήματος των έξι μηνών δεν είναι ικανό να αλλάξει την κατάσταση (*Belaousof και λοιποί κατά Ελλάδας*, no. 66296/01, § 38, 27 Μαΐου 2004).

21. Έπεται ότι η προσφυγή είναι εκπρόθεσμη και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

André Wampach

Βοηθός Γραμματέως

Elisabeth Steiner

Πρόεδρος

ΑΠΟΦΑΣΗ Π.-Μ. ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατάλογος των προσφευγουσών

1. Π.-Μ. Ε., γεννηθείσα στις 03.05.1954.
2. Γ.-Π. Σ., γεννηθείσα στις 22.09.1954.
3. Σ. Γ., γεννηθείσα στις 18.10.1957.
4. Β. Φρ., γεννηθείσα στις 26.07.1952.
5. Β. Ερ., γεννηθείσα στις 01.12.1958.
6. Κ.-Α. Δ., γεννηθείσα στις 21.10.1955.

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 8 Νοεμβρίου 2013

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος